

Scurt manifest hedonist

Michel Onfray (n. 1959), filozof și eseist francez, profesor de filozofie, este autorul a peste cincizeci de volume, traduse în douăzeci și cinci de țări. Între 1983 și 2002 a predat filozofia la un liceu catolic din Caen (Normandia). În 2002 demisionează din postul de profesor de liceu, criticând modul în care este tratată filozofia în școlile și universitățile franceze, și înființează în același oraș o universitate populară, al cărei animator este de atunci. Onfray este adept al unei atitudini libertariene și hedoniste, ateu declarat, admirator al unor filozofi precum Diogene din Sinope, Aristip din Cyrene, La Mettrie sau Friedrich Nietzsche, de la a căror gândire se revendică.

Opere: *Le Ventre des philosophes. Critique de la raison diététique* (1989; trad. rom. *Pânțeleze filozofilor: Critica rațiunii dietetice*, 2000), *Cynisme. Portrait du philosophe en chien* (1990), *La Raison gourmande. Philosophie du goût* (1995; trad. rom. *Rațiunea gurmandă: Filozofia gustului*, 2000), *Politique du rebelle. Traité de résistance et d'insoumission* (1997), *Théorie du corps amoureux. Pour une érotique solaire* (2000), *Archéologie du présent. Manifeste pour une esthétique cynique* (2003), *La Philosophie féroce. Exercices anarchistes* (2004), *Traité d'athéologie. Physique de la métaphysique* (2005), *La Sagesse tragique. Du bon usage de Nietzsche* (2008), *L'Innocence du devenir. La vie de Friedrich Nietzsche* (2008), *Le souci des plaisirs. Construction d'une érotique solaire* (2008; trad. rom. *Prigoana plăcerilor: Edificarea unei erotici solare*, Humanitas, 2012), *Journal hédoniste* (4 vol., 2000–2008), *Contre-Histoire de la philosophie* (6 vol., 2007–2010; trad. rom. *O contraistorie a filozofiei*, 2008–2011), *Le crépuscule d'une idole. L'affabulation freudienne* (2010; trad. rom. *Freud. Amurgul unui idol*, Humanitas, 2011).

MICHEL ONFRAY

Scurt manifest
hedonist

Traducere din franceză de
VLAD RUSSO

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Silviu Nicolae
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Patricia Rădulescu
DTP: Corina Roncea, Carmen Petrescu

Tipărit la Fedprint

Michel Onfray
Abrégé hédoniste
dans l'ouvrage collectif
Manifeste hédoniste
© Autrement, Paris, 2011

© HUMANITAS, 2013,
pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ONFRAY, MICHEL
Scurt manifest hedonist / Michel Onfray;
trad.: Vlad Russo. – București: Humanitas, 2013
ISBN 978-973-50-4270-7
I. Russo, Vlad (trad.)

14

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Cuprins

1. Preambul	9
2. Psihologia	23
3. Etica	31
4. Estetica	39
5. Erotica	53
6. Bioetica	63
7. Politica	71

În memoria lui Herodot,
Pytoles, Meneceu

I

PREAMBUL

În războiul de odinioară dintre materialism și idealism, dintre cei ce gândeau lumea aceasta și cei ce visau lumea cealaltă, dintre „prietanii pământului“ și „prietanii cerului“ (ca să folosim vocabularul lui Platon, marele câștigător...), filozofia hedonistă zace în tabăra învinșilor! Acest veșnic conflict a cunoscut, încă de la începuturile sale, un moment deopotrivă simbolic și fondator: într-o bună zi, lui Platon i-a venit chef să pună pe foc, într-un imens autodafe, toate operele lui Democrit, filozof materialist, senzualist, hedonist, gânditor în termenii rațiunii pure și ai cauzalității raționale. Prieteni lucizi i-au atras atenția că filozoful așa-zis presocratic (într-adevăr, cum să fii presocratic atunci când îi supraviețuiești patruzeci de ani unui filozof, respectiv Socrate, pe care se presupune că-l precezi?) a scris și a publicat prea mult, că scrierile lui sunt răspândite pretutindeni și că un rug n-ar reuși în nici un caz să lichideze această operă magnifică prin caracterul ei eliberator.

Creștinismul va duce la bun sfârșit intenția lui Platon – ba chiar cu asupra de măsură. Fiindcă această sectă, promovată la rang de religie prin voința imperială a lui Constantin, la începutul secolului al IV-lea al erei noastre, a devenit din persecutată, așa cum a fost în timpul primilor împărați romani, persecutoare prin voința celor care i-au urmat lui Constantin – cu excepția lui Iulian Apostatul. Triumful creștinismului a însemnat rescrierea trecutului și scrierea istoriei. Prin persecuții, prin închiderea școlilor filozofice, prin distrugerea bibliotecilor, prin interdicția de a preda, prin vandalizarea templelor păgâne, dar și prin concilii și apoi prin aservirea intelectualității vremii (ah, utilitatea Părinților Bisericii!), creștinii au edificat un corpus ideologic de stat.

Începând de atunci, filozofia a fost înlocuită, vreme de aproape o mie de ani, de teologie, de scolastică, de o gândire cețoasă, obsedată de întemeierea culturală a creștinismului devenit religie de stat.

Există așadar o istorie oficială a filozofiei: o istorie compatibilă cu ideologia creștină. Ea cuprinde: pitagorismul, idealismul platonician, exaltarea stoică a suferinței, augustinismul desigur, patristica

latină și greacă, spiritualismul tomist, scolastica catolică, cartezianismul, în virtutea dualismului său și a substanței cugetătoare, kantianismul și hegelianismul, pentru că au transpus în germană idealul Sfântului Pavel. Această gândire oficială este predată, povestită și, mai presus de toate, repetată până la sașietate. Ea constituie legenda istoriei filozofiei occidentale, răspândită în pastile și predată, fără nici o distanță și fără pic de spirit critic, de către acea instituție ce are drept nucleu universitatea.

DESCENDENȚA

Am înființat o universitate populară la Caen, în Normandia, în provincie, deci departe de Paris și de dictatura sa iacobină, pentru a preda o contraistorie a filozofiei, cu scopul de a examina aceste moduri de a gândi asuprite, uitate, falsificate, neglijate de către instituția pomenită mai sus: atomismul din Abdera, epicurismul – cel grecesc, desigur, dar totodată, și mai ales, cel roman, mai puțin ascetic –, gnosticismul licențios, pe Frații și Surorile din pleiada medievală a Spiritului Liber, pe libertinii din perioada barocă, pe cei mai îndrăzneți gânditori din epoca Luminilor, socialismul libertarian, radicalismul existențial din secolul al XIX-lea, vitalismul nietzscheean, pe freudienii eretici etc.

Această gândire – agnostică sau de-a dreptul atee –, materialistă, senzualistă, atomistă, hedonistă, constituie o linie de evoluție majoră, consecventă și coerentă. Ea glorifică pulsiunea de viață și combate pulsiunea de moarte; se opune misoginismului și falocrației, propovăduind o egalitate solară a sexelor; reabilitează corpul senzual supus celei mai drastice prigoane și reinstaurează pacea în relațiile noastre cu el, prin glorificarea tuturor artelor, printr-o pedagogie a celor cinci simțuri, de la cele mai nobile (auzul și văzul, simțuri ale distanțării) la cele numite de noi mai ignobile (mirosul, gustul și pipăitul, simțuri ale proximității față de real); ea îndeamnă la pacea între sine și sine, între sine și ceilalți, între sine și lume, între sine și cosmos, căci în lipsa celei dintâi nici una dintre celelalte nu e cu putință; ea ne îndeamnă să regăsim sensul filozofiei antice care întoarce spatele spiritului teoretic, speculativ, teoreticului pur fabricat în cabinetele prăfuite ale bibliotecilor, și ne cere să nu ținem seama decât de filozofia practică, încarnată, devenită fapt de viață – ceea ce are avantajul de a-i elimina cu ușurință pe toți fabricanții de sisteme, pe toți palavrăgii și pe toți vânzătorii de iluzii; ea face deci din viața trăită filozofic măsura validității unei gândiri...

Încerc, așadar, să înscriu viziunea mea asupra lucrurilor în această descendență, conștient fiind că, în filozofie, și mai cu seamă în cea a secolului XX,

invenția și noutatea cu orice preț, preocuparea pentru inedit și dorința de a părea că ești în avangardă dau naștere unor sisteme filozofice monstruoase, care duc la înstrăinarea publicului și la transformarea în secte a unui număr de cenacluri absconse. Să faci filozofie pentru filozofi constituie un impas antifilozofic. Filozofia nu este arta unui nou alfabet, ci arta unor combinații noi între cuvinte vechi...

Tradiția filozofică, ce coincide de pe vremea Părinților Bisericii cu arta de a crea concepte fără nici o preocupare pentru viața trăită filozofic, insistă pe ideea că obârșia disciplinei ține de mister: filozofia n-ar avea nici o legătură cu condițiile istorice și biografice ale producerii sale... Ideile s-ar pogori din cer, aidoma limbilor de foc care pogoară de Rusalii, revărsându-și binefacerile asupra unuia sau altuia dintre fericiții aleși... Filozofia n-ar fi produsul unui filozof, ci al unei tranzacții între cerul inteligibil și acea parte a ființei care filozofează și care se sustrage materiei: spiritul, sufletul, inteligența sa... Acest *a priori* metodologic care dematerializează filozofia produce efecte redutabile până în vremea structuralismului – cu alte cuvinte, până mai ieri-alaltăieri în șirul zilelor din calendarul disciplinei...

În ce mă privește, țin la ideea că filozofia își are obârșia în trupul unui filozof care încearcă să scape

basma curată, pretinzând că o face în chip universal, deși se mulțumește să pună la punct un dispozitiv subiectiv, o strategie înrudită cu soteriologia anticilor. Pentru a citi și a înțelege un filozof sau o filozofie e nevoie de o psihanaliză existențială, care să pună în legătură viața și opera, trupul care gândeste și produsul gândirii, biografia și scrisul, construcția de sine și edificarea unei viziuni asupra lumii. Orice filozofie își are obârșia într-o rațiune corporală, înrudindu-se cu o egodicee.

De aici rezultă o metodă de lectură filozofică radical antistructuralistă. Iată așadar care este *metodologia* mea: structuraliștii împărtășeau religia textului fără context, pentru care condițiile scrierii, epoca, timpul, împrejurările, mizele istorice, geografice sau ideologice contau prea puțin. Biografia filozofului era lipsită de interes, ba chiar banală. Așa se face că opera metafizică a lui Heidegger putea fi citită netulburat, respingând textele în care același Heidegger își declara fidelitatea față de național-socialism.

Eu sunt pentru o metodă de lectură și de investigație care îngemănează într-un același corpus opera completă publicată în timpul vieții autorului, corespondența lui, biografiile sale și toate mărturiile asupra acestui edificiu singular. Sinteza se realizează potrivit principiului schițat de Sartre: psihanaliza existențială. Cu alte cuvinte, nu o psihanaliză freu-

diană, ci o descifrare a proiectului original care constituie basul continuu al existenței unui filozof. Bas continuu pe care viața se mulțumește apoi să facă variațiuni. Filozofia porcede din aceste modulații.

Propunerea mea hedonistă presupune un sistem. Fiindcă, în ce mă privește, eu nu resping sistemul ca posibilitate, într-o vreme ca a noastră care-l ponegrește – adesea din motive similare cu cele ale vulpii (hămesite) la vederea strugurilor (acri)... Sistemul presupune o viziune enciclopedică, altfel spus, posibilitatea de a aborda macroscopic maximum de domenii ce pot fi abordate într-o lume în care domnesc specializarea și perspectiva microscopică. Gândirea sistemică afirmă că în filozofie geografia marilor întinderi este încă posibilă, chiar dacă alții preferă – chestiune de gust! – geologia marilor adâncuri. Așadar, gândirea nomadă împotriva exercițiului ei sedentar, teritoriul vast împotriva carotajului punctual...

ONTOLOGIA

Să începem cu începutul... Timp de peste două mii de ani, ontologia și metafizica au fost confiscate de filozofia idealistă, dacă nu chiar spiritualistă. Secole de-a rândul, cele două discipline s-au revendicat exclusiv de la tradiția platoniciană și creștină,